

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного та європейського права

Міждисциплінарна курсова робота
на тему:
«Близькосхідна криза та перспективи її розв’язання»

Студента 3 курсу МП-31 групи
Галузь знань 29 Міжнародні відносини
Спеціальність 293 Міжнародне право
Папіжа Арсена Богдановича

Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародного та
європейського права

Саванець Людмила Михайлівна

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. БЛИЗЬКОСХІДНА КРИЗА: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....	6
1.1. Криза у близькосхідному регіоні та її динаміка.....	6
1.2. Близькосхідна криза: роль регіональних та іноземних гравців.....	10
РОЗДІЛ 2. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВ'ЯЗАННЯ БЛИЗЬКОСХІДНОЇ КРИЗИ.....	16
2.1. Країни близького сходу: криза та перспективи розв'язання.....	16
2.2. Системні чинники самовідновлення близькосхідного конфлікту.....	23
РОЗДІЛ 3. УЧАСТЬ КИТАЮ У РОЗВ'ЯЗАННІ КОНФЛІКТУ В КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО СХОДУ.....	27
3.1. Розвиток країн близького сходу, як рушійна сила у вирішенні конфлікту.....	27
3.2. Пропозиція «миру розвитку»: порядок денний економічного розвитку з врегулюванням конфлікту.....	31
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі функціонування інституту близькосхідної кризи в контексті перспектив її розв'язання відбуваються різноманітні міжнародно-правові аспекти, що свідчить про виникнення непростих питань в контексті інституту близькосхідної кризи в контексті перспектив її розв'язання. Практичні проблеми функціонування інституту близькосхідної кризи в контексті перспектив її розв'язання, які виникають у зв'язку із здійсненням різного роду перетворень як у нашій державі, так і на міжнародній арені є одними із найактуальніших для науки міжнародного права на теперішній час. На сьогоднішній день у світі склалося багато різноманітних поглядів на інститут близькосхідної кризи в контексті перспектив її розв'язання, кожен з яких має свої переваги і недоліки. У цьому процесі наука міжнародного права України займає передове становище, вона пропонує найбільш ефективні розв'язання тих практичних проблем, що стоять на шляху модернізації інституту близькосхідної кризи в контексті перспектив її розв'язання задля максимально ефективного правового регулювання міжнародно-правових відносин в середині нашої держави. Перш за все, необхідно здійснити дослідження близькосхідної кризи в контексті загальної характеристики. В контексті даного вектору наукового дослідження необхідно висвітлити основні аспекти щодо кризи у близькосхідному регіоні та її динаміки. Здійснити дослідження близькосхідної кризи в контексті ролі регіональних та іноземних гравців. Наступним кроком має стати аналіз перспектив розв'язання близькосхідної кризи, що в свою чергу мало б значення для вдосконалення дослідження інституту близькосхідної кризи в контексті перспектив її розв'язання. В контексті даного розділу необхідно висвітлити країни близького сходу в контексті кризи та перспектив розв'язання. А також дослідити системні чинники самовідновлення близькосхідного конфлікту. Останнім питанням даної роботи будуть міжнародно-правові аспекти розв'язання конфлікту в країнах близького сходу.

Взагалі, практико-теоретичні питання функціонування інституту близькосхідної кризи в контексті перспектив її розв'язання останнім часом активно обговорюється науково-правовою трибуною, серед якої є як і представники вітчизняної, так і зарубіжної наукової спільноти в галузі міжнародного права. Саме тому я вважаю цю тему дійсно актуальною.

Мета дослідження: дослідження основних моментів функціонування інституту близькосхідної кризи в контексті перспектив її розв'язання, як основоположного вектору з точки зору міжнародно-правових досліджень.

Мета дослідження та його структура обумовили постановку і виконання таких завдань:

- ☐ здійснити дослідження близькосхідної кризи в контексті загальної характеристики;
- ☐ висвітлити основні аспекти щодо кризи у близькосхідному регіоні та її динаміки;
- ☐ здійснити дослідження близькосхідної кризи в контексті ролі регіональних та іноземних гравців;
- ☐ здійснити аналіз перспектив розв'язання близькосхідної кризи;
- ☐ висвітлити країни близького сходу в контексті кризи та перспектив розв'язання;
- ☐ дослідити системні чинники самовідновлення близькосхідного конфлікту;
- ☐ проаналізувати міжнародно-правові аспекти розв'язання конфлікту в країнах близького сходу.

Об'єкт дослідження: основні аспекти щодо функціонування інституту близькосхідної кризи в контексті перспектив її розв'язання, як основоположного вектору з точки зору міжнародно-правових досліджень.

Предмет дослідження: близькосхідна криза в контексті перспектив її розв'язання.

Методи дослідження: Методологічний фундамент наукової роботи складає діалектичний метод наукового пізнання, який дозволяє розглянути

досліджуваний інститут близькосхідної кризи та перспектив її розв'язання в динаміці. Крім того, всебічно дослідити предмет курсової роботи дозволили загально-наукові та спеціальні методи наукового пізнання. Формальний метод був використаний для розкриття основних понять теми та виділення суттєвих ознак інституту близькосхідної кризи та перспектив її розв'язання в контексті теоретико-правової характеристики та особливостей. Структурно-функціональний метод дозволив розкрити систему інституту близькосхідної кризи та перспектив її розв'язання в контексті загальної характеристики та особливостей. За допомогою методу аналізу були проаналізовані основні проблемні питання функціонування інституту близькосхідної кризи та перспектив її розв'язання в контексті загальної характеристики та особливостей.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. БЛИЗЬКОСХІДНА КРИЗА: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

1.1. Криза у близькосхідному регіоні та її динаміка

Близький Схід є одним із найбільш конфліктних регіонів. Не дивно сказати, що триваючі війни в регіоні справді продемонстрували умови природного стану Гоббса, коли життя є жорстоким, огидним і коротким. Більше занепокоєння викликає складність конфліктів, які гальмують зусилля, спрямовані на вирішення конфліктів. Саме через динамічну природу конфліктів і безліч факторів, що їх викликають, послідовні мирні ініціативи не приносять успіху. Конфлікти на Близькому Сході не є просто відображенням суперечок між ворогуючими державами, а мають дуже динамічний характер. Є громадянські війни, повстання, що виходять за межі кордонів, і терористичні напади; у цих численних конфліктах беруть участь численні суб'єкти, такі як недержавні суб'єкти, іноземні держави та міжнародні та регіональні організації. Тому в цій курсовій роботі зроблено спробу дослідити природу деяких обурливих конфліктів, які перешкоджають спокою в регіоні та спричиняють нестабільність.

Одна з найважливіших динаміків сучасної політики Близького Сходу бере свій початок в арабській весні, яка проклала шлях до громадянської війни в Сирії. Громадянські війни не є незвичайною частиною міжнародної політики, але кількість учасників громадянської війни в Сирії робить її динамічним і трагічним проявом конфліктів на Близькому Сході. Без жодної надії на розв'язання, приблизно після семи років громадянської війни, Сирія стала свідком приблизно 456 000 смертей, а понад 12 мільйонів сирійців зараз живуть своїм життям як біженці в сусідніх країнах і регіонах. Громадянська війна, що почалася між урядом Асада та антиасадівськими силами в Сирії, незабаром засвідчила участь Росії, США, Ірану, Ізраїлю, Туреччини та Саудівської Аравії як держав, які вірили в отримання максимальної геополітичної та стратегічної переваги з сирійської кризи. Крім того, роль

ІДІЛ ще більше погіршила ситуацію в Сирії. Можна спостерігати складну мережу війни у війні, де кожен учасник залучений до забезпечення виконання політики, яка принесе користь і захистить їхні національні інтереси [1].

Протести проти Асада в Сирії стали наслідком арабської весни. У Тунісі почалася хвиля протестів і зміни режиму, що призвело до повалення Каддафі в Лівії та Мерсі в Єгипті. У Сирії спочатку Арабська весна була повстанням проти тривалого диктаторського правління сім'ї баасистів. «Арабська весна» по-різному аналізується багатьма вченими, однак одна з тенденцій, яка залишається постійною протягом усього їх аналізу, полягає в тому, що це було «пробудження народів» проти тривалих диктаторських правил. Таким чином, перші кілька з багатьох повстань у Єгипті та Лівії переконали народи в Сирії, що автократичні режими більше не є непереможними.

Події в Тунісі та Єгипті, де було здійснено перехід, швидко надихнули людей у Сирії на демонстрації проти режиму Асада. Протестувальники заявляли про ненасильницький характер, несектантську основу та суто сирійський характер своїх демонстрацій. Однак режим Асада відповів зустрічними претензіями, щоб перешкодити легітимності протестувальників. Режим розпочав кампанію, щоб назвати повстання організованим іноземними елементами та мати вузькоконфесійні мотиви. Державне сирійське телебачення часто показувало такий контент, який зображував протести, що контролюються іноземними державами, тобто Ізраїлем, Саудівською Аравією та США. Не тільки це, але й стверджувалося, що опозиція має на меті встановити жорсткий сунітський мажоритарний режим, який не лише породить ворожнечу проти меншин Сирії, але навіть спробує «сектантську чистку», атакуючи шіїтську меншість. Це маркування допомогло режиму Асада підтвердити його наступні збройні напади на демонстрантів. Ці репресії проти протестувальників, напади на мирних жителів і збройні конфлікти в Сирії розділили Сирію на дві великі фракції: одну про режим Асада та іншу проти режиму Баатістрезиму або повстанської групи. Хоча є багато опозиційних груп, але всі вони однакові за цілями. Сирійські військові навіть

дезертирували і розділилися на ці дві фракції. Це загострення багатьох внутрішніх розколів і наступних збройних конфліктів спонукало глобальні та регіональні сили втрутитися і створило простір для появи терористичних організацій, наприклад ІДІЛ. Досі, після втрати людських життів та інфраструктури, гуманітарної кризи, що виникла в Сирії, немає жодних ознак того, що сирійський конфлікт досягне мирного кінця найближчим часом [2].

Громадянська війна в Сирії стала полем битви для багатьох держав у регіоні за здійснення свого впливу на Близькому Сході. Роль Катару, Ірану, Туреччини та Саудівської Аравії разом із багатьма іншими державами стала помітною після сирійської кризи. Оскільки ця війна не лише була використана багатьма з точки зору їхніх геополітичних і геостратегічних амбіцій, у результаті вона також розвинула паралельні відносини патрон-клієнт. Започаткований у групах повстанців; це роздробило як політичну опозицію, так і повстанські фракції. Велика кількість звітів стверджувала, що Катар і Туреччина залучені до фінансування Фронту Нусра, тоді як Саудівсько-Арабська Республіка використовувала Вільну сирійську армію та Ісламський фронт як своїх посередників у сирійській кризі.

Саудівська Арабія зуміла забезпечити повстанців навчанням і озброєнням, а також послужила посередником для створення більшої коаліції повстанських сил, таких як Тимчасовий уряд Сирії та Вищий комітет переговорів. Туреччина, з іншого боку, підтримує власні інтереси, атакуючи курдське угруповання YPG поблизу кордону з Сирією. США погіршили і без того напружену ситуацію, надавши курдським силам зброю та економічну допомогу. Іран, величезний суперник США в регіоні, фінансував Хезболлу, оскільки вони обидва виявилися затятими прихильниками режиму Асада проти тих, хто хоче, щоб баасисти вийшли з уряду (Військовий список близькосхідних конфліктів). Завдяки підтримці Іраном режиму Ізраїль підтримував опозиційні сили.

Сирійська криза також стала ареною для позарегіональних великих держав. США почали критикувати сирійський уряд через умови з правами

людини, які виникли в Сирії через громадянську війну; Росія підтримала Іран через його довгострокові амбіції знову стати балансиrom у близькосхідній політиці.

Однак поява ІДІЛ виявилася чинником, який кинув виклик усім державам, залученим у сирійську кризу, що змусило ці держави боротися з ІДІЛ як із спільним ворогом і загрозою для їхніх національних цілей на Близькому Сході.

Незважаючи на суперництво та антагонізм на Близькому Сході, було зроблено небагато зусиль для мирного врегулювання сирійської кризи. У 2012 році ООН надала свої добрі послуги в Женеві, щоб ініціювати переговори між сирійським урядом і повстанськими силами, але їм не вдалося досягти жодного мирного рішення. У 2017 році Росія запропонувала створити зони деескалації в Сирії під контролем Росії, Ірану та Туреччини, щоб контролювати ситуацію, але це так і не було реалізовано. У січні 2018 року Іран, Туреччина та Росія знову об'єдналися, щоб досягти вирішення сирійської кризи. Ці зусилля піддалися різкій критиці з боку США та їх союзників, оскільки вони вважали, що такі спроби підривають роль ООН у досягненні мирного вирішення ситуації в Сирії.

FSA і турецькі сили розпочали стратегічні наступальні атаки проти курдських сил на території Сирії. Сирія за допомогою Росії завдає авіаударів по силах опозиції та повстанським угрупованням для їх ліквідації. Проте варто зазначити, що ці сили виправдовують свої атаки тим, що вони намагаються ліквідувати ІДІЛ.

Що стосується гуманітарної кризи, згідно зі звітами Верховного комісаріату ООН у справах біженців (УВКБ ООН), приблизно 5,5 мільйонів сирійців зареєструвалися як біженці, а приблизно 6,5 мільйонів населення підпадає під категорію внутрішньо переміщених осіб. Ця гуманітарна криза загострилася, коли сусідні держави вирішили закрити свій кордон, що викликало занепокоєння щодо режимів прав людини, а також щодо ідолів глобалізму, які давно живуть [3].

Підсумовуючи, проста громадянська війна в Сирії тепер постала як складна мережа конфліктів між регіональними та позарегіональними силами, які працюють на власні національні цілі, та жорстоким недержавним актором ІДІЛ, який вийшов із хаосу на Близькому Сході як чемпіон. Сирія стала полем битви нульової конкуренції Саудівської Аравії та Ірану (Ганджі). Складність кризи та залучення багатьох гравців з різними та невизначеними цілями зробили кризу самопідтримуваною.

1.2. Близькосхідна криза: роль регіональних та іноземних гравців

Як єдиний виробник нафти з достатніми резервними можливостями для формування світової економіки, Саудівська Аравія є однією з найважливіших держав у геополітиці двадцять першого століття. Незважаючи на величезний потенціал для Саудівської Аравії відігравати більш потужну регіональну та міжнародну роль, Королівство стикається з серйозними внутрішніми та зовнішніми проблемами у вигляді політичної неспроможності та конкуренції з такими державами, як регіональне суперництво Іран.

Поки Саудівська Аравія готується до зміни поколінь, спричиненої старінням керівництва, баланс сил на Близькому Сході, що швидко змінюється, пропонує як великі можливості, так і велику небезпеку. Крім того, конфесійні розбіжності в ісламському суспільстві є ґрунтом, на якому державні та недержавні актори культивують взаємну ненависть для досягнення політичних цілей на Близькому Сході.

Дипломатичні відносини між Іраном і Саудівською Аравією стикалися з різними і мінливими моментами, залежно від внутрішніх і зовнішніх причин кордонів двох акторів: якщо до Іранської ісламської революції 1979 року історично дві держави мали досить плідний діалог, обидві спрямовані на уникнення радянського проникнення та проти насерівського панарабізму, кульмінаційною подією якого стала «політика двох стовпів» 70-х років, встановлений тодішнім президентом США Річардом Ніксоном, з яким Іран і Саудівська Аравія співпрацювали у захисті американських інтересів у регіоні;

після захоплення влади аятолою Хомейні та заснування Ісламської Республіки Іран відносини між ними кардинально змінилися на користь гри впливу та військової демонстрації на Близькому Сході.

Відтоді з 2011 року та з початком Арабської весни Іран і Саудівська Аравія почали підтримувати протиборчі сторони в різних країнах: у Сирії КСА вишикувалася з повстанськими групами, які рішуче виступають проти президента Асада, якого підтримує Іран; в Ємені Саудівська Аравія виступає за уряд Хаді проти повстанців-хуситів, яких підтримує Іран; у Лівані уряд підтримує Хізбалла, союзник Тегерана, тоді як КСА має союзником сунітську опозицію; В Іраку перемога Багдада над ІДІЛ, яка виникла з сунітського району, посилила роль шіїтів у країні; нарешті, у Бахреїні союзна монархія КСА править шіїтською більшістю, яка прихильно дивиться на Тегеран. Все це відображає дуель геополітичного впливу, що відбувається в регіоні [4].

Є два величезних геополітичних прагнення двох країн: керівництво ісламським світом та економічне та політичне домінування на Близькому Сході; обидва ці всмоктування викликають не лише нестабільність у регіоні, присутність іноземних військово-морських сил і терористичних організацій, але, перш за все, одне одного; тим не менш, Тегеран і Ер-Ріяд добре знають, що фронтальна і руйнівна війна не вигідна жодному з них, оскільки важко передбачити результат, і що ведення війн інших (Сирії, Іраку, Лівану, Ємену, Бахреїну) є найбезпечнішим рішенням для розширення впливу та влади.

У будь-якому випадку саудівсько-іранське суперництво продовжується. «Тільки коли витрати зростуть до рівня, який будь-яка сторона може вважати загрозою її регіональному чи внутрішньому становищу, можливе помітне зниження напруженості».

Однак необхідно реалістично розглядати роль іноземців і регіональних акторів у вирішенні проблем Близького Сходу. Через насильство в гарячих точках Близького Сходу суперництво між Іраном і Саудівською Аравією, здається, не має кінця. Майбутнє їхніх відносин у більшості випадків залишатиметься боротьбою з нульовою сумою, якщо Іран матиме економічну

та геополітичну силу, щоб продовжувати своє гегемоністсько-ревізійське бачення карти Близького Сходу.

Щоб зрозуміти нещодавнє посилення відносин між Іраном і Саудівською Аравією, необхідно проаналізувати їхні ідеологічні основи, ґрунт, на якому Тегеран і Ер-Ріяд будують регіональні альянси з державними та недержавними акторами, їхні економічні та геополітичні інтереси в гегемоніальному контролі на Близькому Сході та, нарешті, специфічний контекст деяких обраних держав, у яких Арабська весна порушила внутрішній баланс, залишивши місце двом регіональним державам для заповнення прогалини. в хаосі. Він визначає причини близькосхідного геополітичного суперництва між Саудівською Аравією та Іраном у політико-економічному ключі, але не виключає такий важливий фактор, як ідеологічно-релігійний.

Серед нещодавно виниклої політики конфліктів, внутрішньодержавних війн і розпаду або послаблення державних інституцій, поряд із послабленням або руйнуванням старого регіонального порядку великих авторитарних угод, підкріплених західними акторами, структури можливостей дозволили альтернативним силам або змагатися, або замінити США як провідну силу в регіоні.

Відродження Росії на Близькому Сході також відбувається на тлі все більш напористого Китаю. Його глобальні амбіції кинути виклик очолюваному Заходом міжнародному порядку проявилися через вторгнення Пекіна в бідні країни Близького Сходу за допомогою пакетів інвестицій і реконструкції в рамках його бачення «Один пояс, один шлях»¹⁰. Після втручання Росії (за допомогою Ірану) у Сирію в 2015 році змінило хід війни на користь режиму президента Башара Асада, Москва заявила про себе як про надійну альтернативу США через продаж зброї, економічні угоди та дипломатичні маневрування. Росія намагалася зберегти та, можливо, розширити свій вплив у регіоні з 1970-х років, коли США вдалося вивести Єгипет з-під радянського впливу та поставити його прямо в західний табір. Але лише за останні 15 років економічне відродження Росії та пожвавлення

наполегливості у зовнішній політиці в регіоні, який раніше вважався заднім двориком США, показали, як вона використовує геополітичні та економічні можливості та використовує їх.

Лише за кілька днів до курдського референдуму про незалежність російський енергетичний гігант «Роснефть» отримав у власність трубопроводи для експорту нафти Курдистану до Туреччини в обмін на 1,8 мільярда доларів США, незважаючи на заперечення з боку Багдада. Ця угода фактично зміцнила політичний вплив Росії в Іраку, якщо не в регіоні в цілому. У Лівії російські військові встановили тісні стосунки з лівійським полководцем Халіфою Хафтаром. Водночас Москва підписала нафтові угоди з непідтримуваним урядом-конкурентом у Тріполі, за якими Росія могла б позиціонувати себе як критично важливий арбітр миру між конкуруючими фракціями країни. Таким чином, Лівія могла б посилити переговорну позицію Росії проти Заходу, не в останню чергу через протистояння та нестабільність у Лівії могли б дозволити Росії використовувати масову міграцію з Лівії як важіль впливу проти Європи. На додаток до визнання свого статусу після початку конфлікту в Сирії, Росія побачила свої геостратегічні переваги в порівнянні з її прогнозами м'якої сили. У Росії справді є військова стратегія для регіону, але вона зосереджена насамперед на Середземномор'ї, за словами спостерігачів, які також вважають дії Москви на Близькому Сході випадковими та опортуністичними. Геостратегічне положення Сирії забезпечує вхід у регіон і вихід до Середземного моря – це найважливіший плацдарм Москви в арабському світі та її найближчий союзник [5].

Захід має у спадок конфлікти в регіоні та підтримку автократів, США та їхні європейські союзники також інвестували мільярди доларів у просування належного управління та громадянського суспільства. Незважаючи на обурення щодо втручання Заходу в Близькосхідний регіон, США та їхні союзники зарекомендували себе як піонери демократичних норм, і велика частина регіону продовжує асоціювати їх із Заходом. У найближчі роки цього не можна і, швидше за все, не можна буде сказати про Росію і Китай. Протягом

більшої частини 20-го століття інтереси США в регіоні захищалися завдяки так званій стратегії «близнюків», згідно з якою Іран і Саудівська Аравія отримали повноваження та були визначені як опори регіональної безпеки та бенефіціари американського військового обладнання. Після вторгнення в Ірак у 2003 році нові виклики включають внутрішньодержавний конфлікт, асиметричну війну та насильницький екстремізм на Близькому Сході, які значною мірою затьмарили ризик міждержавного конфлікту та перспективу війни ідеологій і переваги між чужими США та Росією.

США здійснили більше ударів з безпілотників за перший рік тодішнього президента, ніж колишній президент Джордж Буш за весь час свого президентства, включаючи загалом 563 удари. Зараз США мають приблизно 50 000 військових на Близькому Сході, включаючи війська в ключових арабських державах Перської затоки, Іраку, Сирії, Йорданії, Туреччині та Єгипті, на додаток до значної інфраструктури складних, технологічно кращих винищувачів, літаків спостереження та безпілотних літальних апаратів. США активно втручалися в регіон як у військовому, так і в політичному плані, щоб зміцнити дружні уряди, вибірково просувати демократичні та проринкові реформи та протидіяти загрозам інтересам США, Пекін намагався забезпечити дружні, «безбагажні» відносини в регіоні.

Китай вступає в Близький Схід з невеликим історичним багажем. Економічний успіх і зростання Китаю як альтернативи США в регіоні. Його історичні та соціальні традиції більше нагадують Близький Схід. М'яка сила Китаю була посилена завдяки зростаючим освітнім і культурним зв'язкам. В останні роки Пекін підтримував пропозиції, які засуджують ізраїльську окупацію прилеглих територій. У 2012 році він підтримував спробу Палестини стати державою-спостерігачем ООН, а також чинив тиск на Ізраїль, щоб той беззастережно виконав резолюції ООН, які вимагають виходу Ізраїлю з палестинських територій. Китай знайшов можливості для підтвердження своєї присутності в регіоні, де він ніколи не був традиційною державою. Експоненційне економічне зростання Китаю призвело до того, що його обіг

від контрактних проектів уздовж Нового шовкового шляху майже подвоївся з 30 мільярдів доларів США до 57 мільярдів між 2008 і 2014 роками, що викликало занепокоєння щодо його «наступального меркантилізму» та глобального бачення «одного поясу».

Отже, це зростання призвело до більшої участі Китаю в регіоні, який є важливим джерелом енергії. Зараз Китай входить до трійки найбільших імпортерів із Саудівської Аравії, Іраку та Ірану. Енергетичний імператив, який підкреслює взаємодію Китаю з регіоном, кристалізує його відносини в стратегічні альянси, на відміну від транзакційних відносин. Дійсно, ізраїльсько-іранська криза ще може стати першим серйозним випробуванням для Китаю як провідного гравця на Близькому Сході, оскільки пряме зіткнення може підірвати його регіональні інтереси та цілі. Крім того, китайські табори для інтернованих мусульман і примусова депортація уйгурів в арабському світі, ініційована на прохання китайського уряду, можуть мати наслідки для відносин Пекіна з регіоном і підірвати його зусилля відповідати прогнозам м'якої сили його західних конкурентів.

РОЗДІЛ 2. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВ'ЯЗАННЯ БЛИЗЬКОСХІДНОЇ КРИЗИ

2.1. Країни близького сходу: криза та перспективи розв'язання

Слабкість держав Північної Африки та Близького Сходу була предметом політичного аналізу відтоді, як вони були засновані на руїнах Османської імперії та після виходу європейських колоніальних держав. Ці країни, як правило, описують як слабкі держави, але, як це не парадоксально, їх часто називають «сильними». Насправді було б реалістичніше назвати їх «жорсткими». Ця «жорсткість» дорівнює жорсткості їхніх встановлених режимів, які не заперечуються жодною демократичною альтернативою. Вони діють як ексклюзивні, непримиренні власники інституцій відповідних країн, утримуючи монополію влади на території цієї країни. Дійсно, вони втілюють класичне веберівське визначення держави. Слабкі держави мають жорсткі режими на Близькому Сході, і їх єдиною функцією, яку вони можуть ефективно виконувати, є забезпечення безпеки, завдання, яке тлумачиться дедалі ширше. Деяким з повстань, які склали Арабську весну 2011 року, вдалося повалити правлячі режими (у випадку Тунісу та Єгипту), послабити їх (Ірак) або, принаймні, дати їм привід для занепокоєння (серед монархій загалом: країни Перської затоки, Йорданія та Марокко). Події, що розгорталися, висвітлили хронічні недоліки цих країн, викликаючи побоювання їх краху. У кількох країнах зіткнення переросли в громадянські війни, які загрожували безперервності відповідних держав, у Лівії, Сирії та Ємені; нібито міцні інституції Туреччини також безпосередньо постраждали від хаотичної ударної хвилі арабських повстань; і Іран, чи не єдина держава на Близькому Сході, яка могла обґрунтовано стверджувати, що залишалася стабільною протягом усієї ситуації, нарешті був охоплений протестами наприкінці 2017 року [6].

Апокаліптичні прогнози, які супроводжують нові конфлікти — з релігійним дискурсом, який широко використовується для проголошення

загибелі різних інституцій — часто суперечать розуму. Проте головною метою боротьби, яку ведуть певні сили проти держав у їхньому нинішньому вигляді в Північній Африці та на Близькому Сході, є їх реформування, територіальне, інституційне чи інше, або навіть проголошення нових. Держави в цьому регіоні переживають нове дихання — хоча й у суєті.

Саме недбалість відповідних держав лежала в основі арабських революцій. Їхні споконвічні недоліки настільки послабили їх, що їхні режими, їхні інституції, а іноді навіть їхні кордони постали під фундаментальним викликом. У ретроспективі цей прискорений колапс є логічним наслідком слабких місць, які протягом кількох десятиліть перетворилися на структурні вади.

Загальновизнано, що держави Північної Африки та Близького Сходу, виникнувши зі старого колоніального порядку, набули своєї недосконалості безпосередньо з цього порядку — недосконалості, яка стала постійною або в деяких випадках помножена саме через кризи, які спричинили їхню незалежність. Двома основними слабкостями, які зазвичай підкреслюються, є неадекватні кордони та розбіжності між соціальними структурами та інститутами в таких державах.

Більшість кордонів між цими державами були створені штучно і не відображали цілісних територіальних утворень. Вони все ще дотримуються довільних поділів, які були зроблені в момент розпаду Османської імперії. На Близькому Сході ті кордони, які поділяють суспільно чи культурно однорідні простори, давно заперечуються. Географи зазначали, що під час миру їх прагматично ігнорували. Потоки людей і торгівля, які перетинають ці кордони — часто нелегально — приділяють їм мало уваги. Однак під час кризи закриття кордонів може посилити соціальний тиск у тих областях, які були б природним спільним простором, якби не ці лінії поділу.

Більше того, політичні та інституційні структури, як правило, вважаються непридатними для роботи з суспільствами, які фундаментально структуровані навколо племінних та інших місцевих, етнічних і релігійних

спільнот. У більшості контекстів ці оригінальні спільноти перешкоджають розвитку національного громадянського суспільства, здатного виражати взаємоприйнятний набір політичних вимог. У результаті меншини домінуватимуть у політичних подіях у регіоні, добре чи погано. Доля більш пригноблених меншин, таких як курди та шиїти в Іраку до американського вторгнення, а також доля тих меншин, які захопили політичний контроль над державами для власного захисту (наприклад, Сирія під владою алавітів Асадів та Ірак Саддама Хусейна, захоплений сунітами), і справді доля консоціалізму, який транспонує домовленості між Релігійні громади Лівану в національні інституції цієї країни нагадують нам, що політична арена є осередком суперництва, де рідко можна знайти компроміс [7].

Не слід забувати про роль економічного контексту в останніх політичних кризах, оскільки він також проливає світло на неспроможність держав. Подією, яка традиційно вважається поштовхом до «арабської весни», є самоспалення Мохамеда Буазізі, молодого вуличного торговця в Сіді-Бузід, Туніс, 17 грудня 2010 року на знак протесту проти конфіскації поліцією його візка з продуктами. Цей трагічний епізод демонструє вибуховий потенціал невідповідності між економічним і демографічним зростанням у більшості країн регіону, які не в змозі забезпечити молоде та чисельне населення достатніми можливостями для працевлаштування. У 2007 році Еммануель Тодд і Юсеф Курбадж вперше зазначили, що швидкі демографічні зміни та розширення доступу до освіти почали руйнувати існуючий соціальний порядок в арабських країнах.

Тягар, який доводиться нести державам, тим більший, що економіка Північної Африки та Близького Сходу складається з більшості держав-рантьє та меншості держав, які отримують допомогу (перші часто підтримують другі). Було проведено великий аналіз соціальних механізмів, які блокують появу громадянства в суто державах рантьє (по суті, багатих на нафту монархіях Перської затоки, а також Єгипті, Лівії та Алжирі): якщо держава перерозподіляє багатство своєї нації, не очікуючи нічого взамін, це

нейтралізує саме поняття суспільного договору, таким чином пригнічуючи політичні вимоги. Інші структурні проблеми, пов'язані з системами рантиє. втручались у відповідні суспільства, включаючи конфіскацію національного доходу грабіжницькими елітами, довільний перерозподіл та корупцію. Дійсно, арабські повстання спалахнули в державах, які зіткнулися з економічними проблемами (такими як Туніс і Єгипет), зі звичайною несправедливістю, посиленою неефективними та нав'язаними ззовні програмами лібералізації.

На фоні нерівності та сегрегації використання насильства стає неминучим, якщо держава хоче зберегти себе. Правлячі режими завжди застосовували репресії різного рівня жорстокості та витонченості, щоб зупинити розвиток опозиційних сил. Іноді може застосовуватися репресивне внутрішнє насильство; іноді війна може використовуватися як інструмент національної згуртованості, як, наприклад, у випадку ірано-іракської війни. Близький Схід як і раніше охоплений конфліктами більше, ніж більшість інших регіонів світу з моменту появи там незалежних держав. Дійсно, політична наука традиційно вважає використання війни інструментом державного будівництва. Тепер стало очевидним, що довготривала інституціоналізована жорстокість породила іншу, більш революційну жорстокість, яка іноді досягає кульмінації у небажаних громадянських війнах, як, наприклад, у Сирії та Ємені. Суто руйнівний потенціал неконтрольованого, ненаправленого насильства є грубим рушієм краху держав⁷, що призводить до хаосу.

Слід, однак, визнати, що навіть найслабкіші держави в регіоні можуть існувати в деградованому вигляді, коли їхні громадяни практично нічого від них не вимагають, оскільки звикли очікувати дуже мало. Жоден із штатів у цьому регіоні не був по-справжньому компетентним, навіть до подій 2011 року, у функціях суспільних послуг, таких як збір податків, не кажучи вже про виконання соціальних обов'язків, таких як освіта чи соціальне забезпечення. З іншого боку, жодну з них не можна було класифікувати як державу, що не вдалася, до того, як наступні громадянські війни прискорили їх розпад.

Держави можуть продовжувати виживати, якщо вони можуть надавати різні життєво важливі послуги, коли вони потрібні, доки вони мають достатньо клієнтів, які отримують вигоду від їх виживання. Це може призвести до виникнення держав «а ля карт», таких як Іракська федерація, чиї інституційні системи пропонують мінімальний канал зв'язку між спільнотами, які постійно знаходяться на межі конфлікту (і де навіть сили безпеки не об'єднані), але які все ще не мають ні волі, ні можливості відокремитися одна від одної. Є також мінімальні держави, такі як Ліван. Незважаючи на те, що Ліванська Республіка не в змозі надавати базові державні послуги, як це блискуче проілюстровано повторюваною кризою зі збором сміття в Бейруті, складна мережа патронажу виявилася надзвичайно стійкою перед обличчям великого потоку сирійських біженців з 2011 року. Насправді існує багато прикладів, які демонструють надзвичайну здатність держав підтримувати себе в довгостроковій перспективі, незважаючи на їх ослаблений стан [8].

У тих країнах, які пережили Арабську весну, база підтримки правлячих режимів, що постійно звужувалася, не могла протистояти тиску суспільства в цілому, що дозволило нарешті розпочати відкритий суд над відповідними непрацездатними державами. Різноманітні повстання дали можливість для змін. Хоча *tabula rasa* могла бути спокусливою, натомість вони надихнули потужний реформаторський рух, щоб покращити існуючі держави, а не знищити їх. Нинішні вимоги до створення нових держав служать остаточним доказом популярності концепції держави, паралельно з демонтажем старих систем.

Стійкість держав, навіть коли вони надзвичайно слабкі, свідчить про звикання до їх існування в регіоні. Це може бути навіть результатом тривалого психологічного враження, яке залишили зловживання, вчинені державними органами, які діють неправильно.

Соціологи в регіоні часто зауважуватимуть, що, оскільки суспільства Північної Африки та Близького Сходу були сформовані як культурою рантє, так і їхніми репресивними режимами, люди бачать державу всюди. Тому вони

будуть засуджувати надмірності держави і, навіть висловлюючи бажання позбутися її, вони водночас почуваються безсилими проти неї. Держава стала повсякденною стримуючою силою, рисою сучасного життя, без якої ми не можемо обійтися. Тут є місцева, похмуріша версія опису П'єром Бурдьє «магічної» символічної влади, якою володіє держава. У найтрагічнішому прояві цього явища соціальна сфера залишається готовою, як і в Туреччині, зазнати надзвичайної репресивної дисципліни під приводом виживання самої держави. Іракське баасистське уявлення про всевладну адміністрацію може у своєму мимовільна транспозиція, утворюють тіньову державу, яка продовжує спонукати деяких сунітських бойовиків на бік Ісламської держави, тоді як у Ємені залишки старої влади, зокрема минуле існування двох держав, все ще впливають на поведінку людей. Палестинська держава поступово входить у цю категорію тіньової держави: давно проголошувана та обговорювана, хоча й ніколи не була повністю встановлена де-юре, хоча палестинські інституції існують і борються.

У деяких неблагополучних державах регіону існує навіть міфологія додаткової держави — «глибинної держави», якщо використовувати мову змови, наприклад, у Туреччині та Єгипті. Це іноді також називають «паралельною державою» або «державою в державі», маючи на увазі якусь невловиму, але потужну мережу інституцій, які можна представити або як небезпеку, або як щось, від чого можна залежати, на відміну від більш помітних, зовсім незадовільних державних структур.

Революція завадила чи зміцнила державу?

З оптимістичної точки зору, той факт, що гасла повстань у Тунісі та Єгипті 2011 року пропагували прагнення до справедливості та гідності, свідчить про реальний прогрес у привласненні держави громадами, які раніше були на відстані витягнутої руки від національних інституцій, які, замість того, щоб виконувати роль соціального опікуна, зосередилися виключно на здійсненні та утриманні влади. Це асигнування можна розглядати як

поступове, але швидке покращення, яке ми не повинні песимістично кваліфікувати як повністю оборотне.

У країнах з перехідною економікою розпочався період політичних експериментів, який у певному сенсі повернув відповідні держави до життя. Європейські та американські політологи з ентузіазмом привітали те, що вони прагнуть бачити як громадянське суспільство в стадії становлення. Вільні вибори та конституційні реформи, покликані прокласти шлях до стабільної демократії, а також формування нових політичних партій (209 діяли в Тунісі станом на кінець 2017 року), здається, являють собою довгоочікуваний ковток свіжого повітря. Внутрішня політична боротьба потенційно закладає ґрунт для змін влади, навіть якщо вони іноді закінчуються фактичним конфліктом у Єгипті та навіть у Тунісі, причому громадянська війна є найбільш екстремальним проявом, наприклад, у Ємені та Сирії. Енергію, яку можуть вивільнити політичні суперечки на Близькому Сході, та її неоднозначні наслідки, можна чудово проілюструвати надзвичайним епізодом, яким стала вимушена відставка прем'єр-міністра Лівану Саада Харірі під тиском Саудівської Аравії в листопаді 2017 року. Короткий спалах національної єдності на захист людини, яка напрочуд уособлює скомпрометовану незалежність Лівану, може не відбутися. обов'язково виявиться стійким у довгостроковій перспективі, хоча це був чудовий розвиток у країні, яка все ще стає на ноги після двох жахливих десятиліть громадянської війни [9].

Реформи, проведені тими країнами, які уникли повстань під час Арабської весни, головним чином арабськими монархіями, демонструють готовність покращити спосіб функціонування цих держав, щоб уникнути потрясінь, яких зазнали їхні сусіди. Найвидатнішим прикладом форсованого кроку до ефективності є «Бачення Саудівської Аравії 2030», започатковане спадкоємним принцом Мухаммедом бін Салманом, яке враховує прогнозований кінець нафтових доходів і прагне залучити країну до прагнення до колективного прогресу (при цьому саудівське суспільство буде

мобілізоване в національному масштабі аж до рівня сім'ї), але не кидаючи під сумнів основу монархічного режиму країни.

Найпереконливішим доказом незмінної привабливості держави на Близькому Сході як концепції чи, справді, мрії та практики, є нові вимоги до держав, які виникли внаслідок регіональних потрясінь, особливо громадянських війн. Сирія та Ірак є основними розчленованими територіями, де виражаються ці прагнення до державності. Ісламська держава намагалася нав'язати на території цих двох країн утворення — так званий халіфат — із передбачуваною бюрократією, щоб надати йому довіри як до «держави». Курди прагнуть створити власну національну державу або навіть дві: одну в Іраку, де Масуд Барзані організував референдум про незалежність (раніше оголошуваний кілька разів, на роздратування сусідніх країн та інших інших). на полі); а інший у Сирії, де утворення Рожави, описане як «демократична федерація», зараз простягається вздовж двох третин кордону Сирії з Туреччиною [10]. Навіть у Ємені сепаратисти відновлюють свої зусилля в Адені.

Отже, історична помилка зараз може бути виправлена. Нагадуючи про зраду угоди Сайкса-Піко, вчені Близького Сходу дорікатимуть нам не за те, що ми нав'язали їм невідповідну модель національної держави проти їхньої волі, а радше (у випадку курдів) за те, що ми позбавили їх державності або нав'язали держави, які нам підходили — і які були навмисне погано сконструйовані.

2.2. Системні чинники самовідновлення близькосхідного конфлікту

Говорячи про "зіткнення", слід мати на увазі наступне. По-перше, захід в цілому, найбільший виробник і постачальник зброї на світовому ринку, пропонує його ряду провідних країн ісламського Сходу. Зміцнення військового потенціалу Туреччини, Єгипту і Саудівської Аравії досягається за рахунок розвитку відповідних відносин зі Сполученими Штатами, Великобританією, Францією, Німеччиною та Італією. По-друге, ісламський світ не присвячений в те, чим повною мірою володіє захід, - в систему

контролю і управління глобальними політичними та економічними процесами [11].

Сполучені Штати разом із сімома провідними державами Західної цивілізації утворюють так званий Атлантичний концерт. Саме він контролює "рушійні сили" глобального регулювання соціального розвитку. Ці повноваження будуть передані відповідним організаціям, таким як МВФ, Світовий банк, Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), СОТ і НАТО. Канали цієї глобальної системи управління стимулюють міжнародне співробітництво на всіх рівнях: глобальному, регіональному та національному. Саме ця система отримала назву "новий світовий порядок". Це забезпечує адаптацію економік майже 200 країн до економічної моделі провідних держав. Ця адаптація інтерпретується в категоріях від "імперіалізму" та "неоколоніалізму" до "допомоги" та "допомоги розвитку", залежно від намірів авторів. Аналітики Світового банку також визнають елементи нерівності в глобальних фінансово-економічних інститутах, які вважають, що функціональна модель СОТ блокує можливу єдність країн, що розвиваються в боротьбі з несправедливою тарифною політикою провідних держав.

Однак це не є причиною реального протистояння між ісламськими режимами та Заходом. Вони залишаються прагматичними, оскільки засоби як для посилення опору цій мірі, так і для можливого "вступу" в неї можуть бути досягнуті тільки одним способом - шляхом модернізації. Тобто таким чином, щоб викликати найбільш суперечливі соціальні наслідки. На думку сходовознавця В. Маркова, сучасні режими ісламського світу навіть не намагаються активно протидіяти заходу, як вони це робили на початку 1970-х років. Навпаки, вони схильні пристосовуватися до цього. Цієї стратегії, зокрема, дотримуються члени Ради Співдружності арабських держав Перської затоки. Показова і зовнішня політика Ірану, Ісламської держави з 20-річною традицією полум'яної антизахідної риторики. Уряд Хатамі вважав

конструктивні відносини з усім Заходом пріоритетом зовнішньої політики своєї країни [12].

Афганська та іракська кампанії США і Великобританії є яскравим показником безперечної військової переваги заходу, заснованого на недосяжному для ісламського світу рівні технологічного розвитку і використання ресурсів в області звичайних озброєнь і методів ведення війни. Єдиним фактором, який важко контролювати в глобальному масштабі, є розповсюдження зброї масового знищення, придатної для використання терористами. Але навіть у цьому сенсі, як ми бачили в Іраку, Сполучені Штати схильні "перегинати палицю". Важливий фактор, що підвищує ступінь підпорядкованості ісламського світу глобальній системі управління, країна поступово формувала багатосторонні економічні асоціації, такі як ЄС, НАФТА чи АСЕАН. Як відомо, такі об'єднання сприяють підвищенню обізнаності держав-членів про спільність інтересів, єдність цілей і завдань. Розвитку таких організацій в ісламському світі перешкоджає політична ситуація в регіонах, де вони були створені. У цьому контексті показовою є сумна доля проекту створення Єдиного Економічного Співтовариства від Атлантики до Перської затоки, розробленого в 1994-1997 роках на конференціях в Марокко, Йорданії, Єгипті та Катарі [13].

Слід також мати на увазі, що успішне функціонування нинішніх економічних об'єднань в ісламському світі малоймовірно без узгодження їх позицій із Заходом. Наприклад, можна згадати ЦВК і Організацію економічного співробітництва, що об'єднує Туреччину, Іран, Пакистан і пострадянські мусульманські республіки Центральної Азії і Закавказзя. На відміну від відносно великої згуртованості членів Атлантичного співтовариства, режими ісламського світу здебільшого ідеологічно розділені і дотримуються різних зовнішньополітичних стратегій. "Готові" плани системної модернізації та примирення, такі як ідея "великого Близького Сходу", висунута Сполученими Штатами на початку 2004 р., не викликають ентузіазму в ісламському світі.

Отже, будь-яка реформа в просторі цієї цивілізації повинна бути дуже обережною і враховувати особливості кожної країни з її традиціями, етнічним і релігійним складом, політичним досвідом і політичним режимом. За словами Х. Мубарака, "будь-яка модернізація повинна ґрунтуватися на традиціях і культурі регіону". Важливим моментом, який фактично є виходом для розвитку регіональної інтеграції, є зниження тарифів на торгівлю всередині регіону. Але Західна Азія та Північна Африка (ісламський Регіон) - єдиний регіон у світі, де такі тарифи були підвищені в 1990-х. Хоча вони все ще вищі в Південній Азії, там вони вже скоротилися вдвічі. Різноманітність зовнішньополітичних стратегій режимів ісламського світу, їх обмежені військово-технічні можливості та економічні інтереси заходу - ось три непереборних бар'єри, що виключають можливість серйозного виклику Атлантичному концерту з боку мусульманських країн. Симптоматично, що Вашингтону вдалося втягнути країни Близького Сходу у фарватер своєї антитерористичної політики.

РОЗДІЛ 3. УЧАСТЬ КИТАЮ У РОЗВ'ЯЗАННІ КОНФЛІКТУ В КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО СХОДУ

3.1. Розвиток країн близького сходу, як рушійна сила у вирішенні конфлікту

На відміну від припущень західних лібералістів щодо вирішення близькосхідного конфлікту, які підкреслюють, що «дефіцит демократії» є основною причиною провалу режиму, Китай наголошує на матеріальних факторах конфліктів. «Дефіцит розвитку» виникає внаслідок дисбалансу розвитку та розподілу доходів, спричиненого глобалізацією, що призводить до збільшення розриву між багатими та бідними, недостатньої стійкості до економічних та фінансових ризиків та посилення глобальних проблем енергетичної та продовольчої безпеки [14]. Спираючись на свій досвід реформ і відкритості з кінця 1970-х років, Китай підкреслює, що «дефіцит розвитку» є основною причиною потрясінь у Східному Середземномор'ї та на Близькому Сході. Політичні системи Близького Сходу різноманітні, а їхні ідеологічні розбіжності величезні, і конфліктуючим сторонам важко прийти до компромісу. Проте розвиток є спільним інтересом і універсальною цінністю всіх конфліктуючих сторін. Таким чином, крок за кроком легше знайти шляхи розвитку політичної скрути.

Що таке китайська гіпотеза «миру розвитку»? Які відмінності та схожість між цією ініціативою та західними мирними ініціативами?

Дійсно, існуюча література проливає світло на умови та переваги впровадження «миру розвитку» на Близькому Сході, в Африці та інших регіонах. Ван Сюецзюнь, китайський фахівець з африканських досліджень, наголошує, що політика Китаю «спочатку розвиток» визначає його підхід до миру та безпеки як «миру розвитку», який відрізняється від ліберальної ідеї миру, заснованої на досвіді західних країн. У сфері миротворчої діяльності ООН Річард Гуелі та Сіберт Лібенберг стверджують, що концепція «місії з метою розвитку миру» спрямована на те, щоб поставити під сумнів традиційну

думку про те, що короткострокова військова безпека є необхідною передумовою для довгострокового розвитку. Вони пропонують першу спробу обґрунтувати це твердження, досліджуючи, як початкові зусилля з відновлення цивільного населення можуть посилити військову підтримку миру та створити імпульс, необхідний для успішних переходів» [15].

Можливо, було більше емпіричних, ніж теоретичних досліджень, і більше досліджень на макрорівні, ніж на мікрорівні, що стосуються розглянутої теми. Все ще бракує детального роз'яснення поняття та змісту «миру розвитку». Крім того, недостатньо відповідних теоретичних і тематичних досліджень кроків Китаю щодо «миру в розвитку» у Східному Середземномор'ї. Тому ця стаття починається з конотації «миру розвитку» та спроби зрозуміти внутрішню динаміку та зовнішні дорожні карти для Китаю, щоб висунути мирну ініціативу «миру розвитку» в контексті дипломатії Китаю щодо Східного Середземномор'я.

Демократія проти розвитку: пропозиція Китаю про «розвиток миру»

В епоху після холодної війни мир і розвиток залишаються двома темами світу, причому перша є основою другої, а друга — рушійною силою першої. У всебічній співпраці між Китаєм, з одного боку, та африканськими, арабськими та латиноамериканськими країнами, з іншого боку, «мир у розвитку» стає важливою дипломатичною концепцією, оскільки мир і розвиток були важливою метою співпраці між Китаєм та іншими країнами, що розвиваються. У травні 2017 року, виступаючи на Першому форумі міжнародного співробітництва «Один пояс, один шлях», президент Сі Цзіньпін зазначив, що дефіцит миру, дефіцит розвитку та дефіцит управління є серйозними викликами для людства та миру. Розвиток і управління стали цілями китайської дипломатії в нову еру. Звертаючись до головних гострих проблем світу в 21 столітті, доктрина «миру розвитку» має теоретичне та практичне значення щодо того, як ефективно пом'якшити регіональні конфлікти та реалізувати постійний мир і спільний розвиток [16].

На даний момент існує принаймні дві конкуруючі доктрини щодо першопричини та способів вирішення міжнародних конфліктів. Перша доктрина характеризується західним лібералізмом. Він виступає за «демократичний мир». Тобто конфлікти походять від диктатури та «дефіциту демократії», тоді як правова система в демократичних державах означає, що існує цілий набір переконань, які заздалегідь запобігають військовим конфліктам. Теорія демократичного миру стверджує, що країни з ліберально-демократичними формами правління мають менше шансів воювати одна з одною, ніж країни з іншими формами правління. Прихильники цієї теорії спираються на праці німецького філософа Іммануїла Канта та, нещодавно, президента США Вудро Вільсона, який у своєму посланні до Конгресу під час Першої світової війни 1917 року заявив: «Світ має бути безпечним для демократії».

Для другої доктрини характерний матеріалізм. Він виступає за «мир у розвитку». Тобто конфлікти в першу чергу виникають через дефіцит матеріальних благ, а «дефіцит розвитку» є головною причиною конфліктів. «Мир у розвитку» означає, що дивіденди, отримані від розвитку, можуть принести користь усій спільноті та сприяти політичній стабільності та розв'язанню соціальних протиріч і регіональних конфліктів, перетворюючи економічні дивіденди, створені розвитком, у дивіденди безпеки як на національному, так і на регіональному рівнях.

«Мир розвитку» включає відкриту гіпотезу: порівняно з демократичним управлінням, економічне управління має менший ризик, але кращий ефект. За попередньої умови внутрішньої політичної та соціальної стабільності, який би політичний інститут не був обраний, він може досягти миру, якщо він здатний продовжувати розвиток з економічним будівництвом у центрі та він може стимулювати економічне зростання за рахунок інвестицій, у яких домінує держава, а також іноземних інвестицій [17].

Китай виступає за «мир у розвитку», оскільки вважає, що головне протиріччя на Близькому Сході перебуває в стадії розвитку. Іншими словами,

бідність є корінням головних проблем Близького Сходу, як сказав лідерам розвиток Китаю. З 2012 року загальний обсяг економічного виробництва Китаю зріс з 11,3% до понад 18% світової економіки в 2021 році. Його ВВП на душу населення зріс з 6300 доларів США до понад 12 000 доларів США, утворивши найбільшу в світі групу із середнім рівнем доходу з понад 400 мільйонами людей, і майже 100 мільйонів сільських бідняків вирвалися з бідності. Щоб побудувати помірно процвітаюче суспільство в усіх відношеннях, економічна, наукова, технологічна та всеосяжна національна потужність Китаю вийшла на новий рівень. Таким чином Китай підкреслює, що розвиток і безпека — це два крила одного тіла і два колеса економіки.

У лютому 2019 року під час візиту наслідного принца Саудівської Аравії Мохаммеда бін Салмана в редакційній статті People's Daily було зазначено, що "серед проблем на Близькому Сході лише розвиток є головним ключем до всіх проблем. Необхідно докладати більше мирних зусиль для створення умов для розвитку. З розширеним співробітництвом у розвитку, яке активізує мир, розвиток і мир сформують цикл взаємної координації та просування. Тому потрібно докласти більше зусиль для вивчення шляху управління сприяння розвитку миру на Близькому Сході. Починаючи з діалектичного зв'язку між розвитком і миром, Китай підкреслює фундаментальну роль розвитку у вирішенні конфліктів на Близькому Сході. Дійсно, внутрішні та регіональні конфлікти в країнах і регіонах, що розвиваються, є насамперед результатом проблеми «дефіциту розвитку», яка втілюється в повільному економічному зростанні, відсталій інфраструктурі, високому рівні безробіття та високому рівні інфляції.

Можна дійти висновку, що пропозиція Китаю щодо «миру розвитку» на Близькому Сході є досвідом, який Комуністична партія Китаю отримала від свого внутрішнього управління, включаючи свій внутрішній розвиток і відкритість. Концепція «спільного розвитку» з китайською специфікою розширилася від внутрішнього до міжнародного, приносячи користь китайцям людям у всьому світі.

3.2. Пропозиція «миру розвитку»: порядок денний економічного розвитку з врегулюванням конфлікту

Як країна з економікою, що розвивається серед постійних членів Ради Безпеки ООН, Китай у міру своїх можливостей практикує «мир у розвитку» та сприяє мирному розвитку країн уздовж «Поясу, одного шляху». Китай виступає за «мир у розвитку» на Близькому Сході з таких причин:

По-перше, проблема «дефіциту розвитку» на Близькому Сході вимагає швидкого вирішення. За даними Міжнародного валютного фонду, сьогодні існує лише 39 розвинутих економік, але 154 ринки, що розвиваються, і країни, що розвиваються. Близький Схід з відносно високою природною народжуваністю є однією з найбільш густонаселених територій серед країн, що розвиваються. Середній рівень безробіття на Близькому Сході склав 9,8%, що вдвічі вище, ніж у світі (Міжнародна організація праці, 2022). Високий рівень народжуваності та безробіття, а також низькі темпи економічного зростання спровокували послідовні економічні та соціальні протиріччя на Близькому Сході, створюючи ще більшу загрозу крихкому миру в регіоні [18].

По-друге, демократичне управління США та Європою стикається з перешкодами. У постконфліктну епоху країни Близького Сходу не рухалися до стабільності чи миру. Натомість багато з них пережили «другу революцію». Гірше того, деякі старі конфлікти відкотилися через нові геополітичні ігри. У світлі невдач «демократичного миру» країни Близького Сходу звернулися до альтернативних засобів реалізації миру, тобто економічного та соціального розвитку. Після десятирічної «арабської весни», схоже, арабські країни з перехідним періодом повернулися до свого історичного походження, і все більше країн Близького Сходу виявляють інтерес до китайської ініціативи «миру розвитку».

Пропозиція «миру розвитку» поєднує порядок денний економічного розвитку з врегулюванням конфлікту. Інтеграція сил міжнародної спільноти та регіональних акторів дозволяє всім членам відігравати роль відповідальних зацікавлених сторін. Крім того, він поєднує стратегічні цілі з оперативними і

тактичними цілями, об'єднуючи мир, політику, гуманітаризм, розвиток і процес прав людини. Він намагається відірватися від воєнної економіки, сприяючи розбудові спроможності нового уряду та економічному зростанню, щоб зменшити можливість поновлення конфліктів.

Китай стверджує, що нестача розвитку є основною причиною близькосхідних конфліктів. У 2019 році середній глобальний рівень безробіття становив 5,4%, а країни Близького Сходу були вдвічі вищими, ніж у світі, посідаючи перше місце в усіх регіонах. У 2020 році рівень безробіття на Близькому Сході зріс до 11,7%, ставши найвищим серед усіх регіонів світу. Питання розвитку, такі як безробіття, є головним пріоритетом для цих країн. Відповідно до Глобального багатовимірного індексу бідності за 2021 рік, запровадженого ПРООН, серед 109 країн населення багатовимірної бідності досягає 1,3 мільярда, що становить 21,7% від загального населення цих країн, і близько половини складають діти віком до 18 років (Оксфордська ініціатива з бідності та людського розвитку та Програма розвитку ООН [19]).

Китай виступає за те, що найпростіший спосіб зупинити війну та конфлікт — це викоринити бідність і сприяти розвитку. У березні 2021 року міністр закордонних справ Ван І висунув «ініціативу з п'яти пунктів» щодо досягнення безпеки та стабільності на Близькому Сході: 1. відстоювання взаємної поваги, 2. дотримання рівності та справедливості, 3. досягнення нерозповсюдження, 4. спільне сприяння колективній безпеці та 5. прискорення співпраці з метою розвитку.

Таким чином, «Співробітництво в цілях розвитку» насправді є економічним засобом досягнення цілей безпеки, так само, як «мир у розвитку». Ван І підкреслив, що довгострокова стабільність на Близькому Сході потребує розвитку, співпраці та примирення. Міжнародне співтовариство має об'єднатися, щоб якнайшвидше подолати COVID-19 і досягти економічного та соціального відновлення. Необхідно докласти зусиль для об'єднання різних ресурсів країн Близького Сходу, допомоги постконфліктним країнам у відбудові, підтримки диверсифікованого

економічного зростання нафтовидобувних країн і допомоги країнам Близького Сходу в розвитку та досягненні відродження. Китайсько-арабський форум реформ і розвитку та Форум безпеки на Близькому Сході є двома важливими механізмами ініціативи Китаю щодо «миру в розвитку» [20].

21 вересня 2022 року в Пекіні відбувся Другий форум з безпеки на Близькому Сході. Віце-міністр закордонних справ Ден Лі взяв участь у церемонії відкриття та виступив із програмною промовою, запропонувавши «сприяння безпеці через розвиток», суть якого полягає в «мирі розвитку».

ВИСНОВКИ

Міжнародна система є природним станом, де найважливіші актори, держави, шукають свої інтереси: максимізують, збільшують і демонструють силу для збереження статус-кво, не ризикують своєю безпекою та демонструють іншим свій престиж, як з реальними матеріальними елементами, так і з використанням стратегії стримування. Міжнародна система не є безпечною чи справедливою ареною, держави перебувають у постійному пошуку влади, і максимізація влади однієї держави означає зменшення влади іншої за нульову суму. Це робить стосунки між акторами складними, з постійним страхом, що хтось інший може стати небезпекою для безпеки та виживання країни. Така наддержава, як США, все ще зберігає розгалужену військову інфраструктуру, що забезпечує широку та технологічно кращу присутність, з якою її антагоністи не можуть конкурувати чи оскаржувати. Росія та Китай покращили свої повноваження на тлі відходу США від регіону та народного невдоволення західними витратами, які не принесли дивідендів. Але Росія та Китай ще не зарекомендували себе як надійні альтернативи, незважаючи на їхню наполегливість. регіон мав обмежену соціальну та культурну взаємодію з Росією та Китаєм, але поточна траєкторія свідчить про те, що це може змінитися в найближчі роки, якщо припустити, що Росія та Китай залишатимуться відданими постійним геостратегічним інвестиціям.

Іноземні держави та їхні союзники зарекомендували себе як партнери зверху вниз і знизу вгору, новаторські цінності та демократичні норми, з якими вони асоціюються в регіоні. Отже, майбутнє Близького Сходу є невизначеним: дві регіональні держави Саудівська Аравія та Іран живлять своє суперництво, перешкоджаючи будь-якому діалогу.

Китай і країни Близького Сходу належать до країн, що розвиваються, і мають схожі національні умови. На відміну від розвинутих країн, які схильні визначати безпеку через зовнішні загрози, головним завданням країн, що

розвиваються, є розвиток, а їхні внутрішні соціально-економічні виклики величезні. Таким чином, безпека останнього визначається розвитком. У контексті того, що ідея «демократичного миру», яку ведуть західні держави, не досягла істотного прогресу, країни Близького Сходу очікують на ідею «миру розвитку». Базуючись на досвіді реформ і відкритості, запропонована Китаєм ідея «миру розвитку» є продуктом обдумування можливих рішень регіональних конфліктів. Незважаючи на те, що ця ідея не набула форми і її ще потрібно перевірити та вдосконалити на практиці, вона принаймні функціонує як альтернатива для країн з перехідною економікою для відновлення миру. Він більш інклюзивний, оскільки охоплює множинні цінності та змагальні мирні ініціативи, стверджуючи, що кожна країна може обирати свої політичні та економічні інститути відповідно до своєї національної ситуації.

Країни Близького Сходу стикаються з «болями зростання». Проблеми безпеки та розвитку у країнах Близького Сходу неможливо вирішити негайно. Економічне управління, яке пропагує «мир розвитку» та очолюваний Заходом «демократичний мир», не обов'язково є взаємовиключними. Хоча нерозвиненість є головною причиною складної та накопиченої проблеми безпеки у Близькому Сході, вона ніколи не є єдиною. Таким чином, для міжнародної спільноти вкрай необхідно, діючи з точки зору «вжиття комплексних заходів», застосувати економічні, політичні та військові засоби для побудови спільноти спільних інтересів і спільного майбутнього в регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баторшина А., Токар В., Колінець Л., Сибирка Л., Альмарашді У. Взаємозв'язок між глобальними ісламськими фінансами та економічним зростанням мусульманських країн. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 3(38). Р. 231–239;
2. Галушко К. Системні чинники самовідновлення близькосхідного конфлікту. *Політичний менеджмент*. 2005. № 5. С. 148–160;
3. Дівак В. В. Країни «великого Близького Сходу» та Північної Африки в контексті глобального переформатування регіону. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 576–597;
4. Ейкельман Д. Близький Схід та Центральна Азія. Київ: Вид. дім «Стилос», 2005. 376 с;
5. Євтушенко О. Н., Громадська Н. А. Соціальна стратифікація в умовах глобалізації сучасного світу. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія*. Сер.: Державне управління. 2012. Т. 194, вип. 182. С. 60–64;
6. Живко М. А., Запхляк В. З., Заставний А. Р. Відмінності інтеграційних пріоритетів країн Європи, Близького Сходу та Африки. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30, № 2. С. 24–32;
7. Живко М. А., Заставний А. Р. Фрагментація Близького Сходу: соціальний та економічний аспект. *Регіональна економіка*. 2023. № 2 (108). С. 146–155;
8. Живко М. А., Заставний А. Р., Іващук О. В. Цивілізаційні виклики глобального економічного розвитку. *Регіональна економіка*. 2020. № 4 (98). С. 131–142;
9. Заставний А. Р. Безпекові виклики на Близькому Сході. *Information and innovation technologies In the XXI century. Materiały 5 International scientific Conference University of Technology (Katowice, 15-16 Sept. 2022)*. Katowice, 2022. Р. 51–53;

10. Заставний А. Р. Економічне співробітництво України з країнами Близького Сходу. Formation of innovative potential of world science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the V International Scientific and Theoretical Conference (Tel Aviv, July 28, 2023). Tel Aviv: European Scientific Platform. P. 27–29;
11. Заставний А. Р. Індустрія гостинності країн Близького Сходу в умовах глобальних економічних викликів. Перспективи індустрії гостинності та міжнародного бізнесу: світові тенденції та національні пріоритети : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 18–19 трав. 2023 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2023. С. 142–144;
12. Заставний А. Р. Країни Близького Сходу в постпандемічний період. Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід : тези доп. XVI Міжнар. наук.-практ. конф. мол. учен. і студ. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. С. 38–40;
13. Заставний А. Р. Роль цивілізаційних цінностей в економічному розвитку країн та особливості для Близького Сходу. Інноватика в сучасній освіті та науці: теорія, методологія, практика : матеріали VI Міжнар. літн. наук. симп. (м. Одеса, 28–29 лип. 2023 р.). Запоріжжя : АА ТанDEM, 2023. С. 80–82;
14. Зварич І., Бродовська О. Детермінанти формування інклюзивної економіки країн Близького Сходу та її соціально-економічні наслідки. Економічний аналіз. 2023. Т. 33, № 2. С. 291–300;
15. Зварич Р. Є., Хоменська І. В., Сегеда О. О. Детермінанти економічного партнерства України з країнами Близького Сходу в контексті розвитку публічної дипломатії. Інноваційна економіка. 2023. № 2. С. 135–141;
16. Іващук І. О., Заставний А. Р. Країни Близького Сходу в глобальній економіці: сучасні тенденції розвитку та питання безпеки. Економічний аналіз. 2021. Т. 31. № 2. С. 136–147;

17. Іващук І. О., Заставний А. Р. Цивілізаційні детермінанти та історичні виклики стабільності на Близькому Сході. Економічний простір. 2023. № 186. С. 7–12;
18. Системна криза міжнародної безпеки: Близькосхідно-Чорноморський простір : аналіт. доп. / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. – К. : НІСД. 2016. – 52 с. – (Сер. «Національна безпека», вип. 11);
19. Костюк О. Зовнішня політика України на Близькому Сході: арабізраїльський конфлікт і проблема двосторонніх відносин України з Ізраїлем та Палестиною. Вісник Львівського університету. Сер. : філологічна. 2011. Вип. 53. С. 13–21;
20. Турецько-катарський альянс: спільні противники та інтереси у близькосхідному регіоні Д. О. Ніколаєва Держава і право : Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. - Київ : Юрид. думка, 2019. **Вип. 86.** С. 388-398.